6.5.2021

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: HE 46/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Itä- ja Pohjois-Suomi on EU:n pohjoista harvaan asuttua aluetta. Alueen saavutettavuus ja pitkät etäisyydet päämarkkina-alueilta aiheuttavat pysyvän kilpailukykyhaitan alueen yrityksille. Yritystuki-instrumentit ovat tästä syystä erityisen tärkeitä ja perusteltuja ao. alueelle. EU:n alue- ja rakennepolitiikan varojen alueellisessa jaossa on painotettava pohjoisia harvaan asuttuja alueita pysyvien kilpailukykyhaittojen kompensoimiseksi. Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa lisäksi, että yritystukirahoituksessa tulee pystyä huomioimaan alueelliset erityispiirteet ja alueiden erilaiset yritysrakenteet ja kehitystarpeet.

Erityisen hyvä uudistus lakiesityksessä on tuettavien toimialojen laajentaminen kalatalouteen sekä maa- ja metsätalouteen alkutuotantoa lukuun ottamatta. Jatkossa lain nojalla myönnettään myös oikeudenmukaisen siirtymän rahaston JTF:n varoja yrityksille. JTF:n tavoitteena on tukea sosioekonomisia vaikutuksia, joita syntyy turpeen polton vähenemisestä. Yritystukia on voitava tästä syystä kohdentaa turvealan yrittäjille, jotka uudistavat liiketoimintaansa tai siirtyvät uusille toimialoille. Pohjois-Pohjanmaan liitto arvioi, että yritystuet kuitenkin soveltuvat hyvin huonosti tukemaan esim. turvealalta metsätalouteen siirtymistä. Oikeudenmukaisen siirtymän tukeminen on tärkeää ja lain tulee mahdollistaa tukitoimet turvetoimialan yrityksille sekä yrittäjille. Lain soveltuvuus ao. asian hoitamiseen on tarkistettava ja tehtävä tarvittavat muutokset.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä ja perusteltuna lakiesitykseen sisältyvää mahdollisuutta myöntää yrityksen kehittämisavustusta I ja II tukialueilla myös suurten yritysten investointeihin. Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asuttujen alueiden erityistarpeita varten on perusteltua edelleen säilyttää tämä mahdollisuus.

Yritystukea tulisi pystyä myöntämään myös mikroyrityksille, huomioiden koronapandemian aiheuttama kriisi. Tästä syystä myös alle 10 000 euron avustuksien tulee olla mahdollisia. Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää yrityssetelityyppisten tukimuotojen lisäämistä erityisesti pienien tukien osalta hallinnon keventämiseksi. Oleellista on hakuprosessin helppous sekä sujuvuus asiakkaan näkökulmasta.

Toimintaympäristön kehittämisavustusta tulee voida myöntää pääomasijoitustoimintaan kansallisien varojen lisäksi EU:n alue- ja rakennepolitiikan varoista.

Toimintaympäristötuen osalta lakiehdotuksessa on laajennettu tukimuotoa elinkeinoelämäverkottuneen tutkimuksen edistämiseen. Kyseinen toiminta kuuluu Business Finlandin sekä maakuntaliittojen käytössä olevien tuki-instrumenttien piiriin. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää uudistusta ristiriitaisena perustelumuistion kehittämisuosituksen kanssa, jonka mukaan "*Työnjakoa eri rahoitusmuotojen välillä tulisi edelleen selkiyttää kansallisella tasolla, vaikka ne eivät ole suoraan päällekkäisiä.*" Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että toimintaympäristötukeen tehty muutos hämärtää maakuntaliittojen käytössä olevan alueellisen kehittämistuen ja ELY-keskusten toimintaympäristötuen sekä ao. välittävien viranomaisten välistä työnjakoa ja toimivaltaa. Toimintaympäristötuen muutos hämärtää työnjakoa myös Business Finlandin kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on nostanut jo aikaisemmassa lausunnossaan esiin tarpeen mahdollistaa kuntien ja kuntayhtiöiden toimitilahankkeiden tukeminen. Itä- ja Pohjois-Suomen erityispiirteinä on harva asutus. Alueen pääomaköyhyys jarruttaa uusien yritysten syntymistä ja rajoittaa erityisesti investointikykyä fyysiseen toimintaympäristöön. Tätä asiaa on perinteisesti ratkaistu siten, että kunnalliset kiinteistöyhtiöt ja teollisuuskylät ovat investoineet rakennuksiin; näin yrityksen oma pääomarakenne on säilynyt sellaisena, että se on mahdollistanut yksityisen rahoituksen mm. laiteinvestointeihin ja kehittämiseen. Kuntalain uudistus rajoitti kuntien aiemmin varsin yleisesti käyttämien keinojen kuten vakuusvajeellisten takausten, pääomalainojen ja jopa käyttöpääomalainojen myöntämistä yrityksille; osallistuminen toimitilojen omistamisen kautta yritystoiminnan tukemiseen alueellaan nähdään kuitenkin monessa kunnassa edelleen tarpeelliseksi elinkeinotoiminnan välineeksi. Yritystukilain perustelumuistiossa viitataan komission ryhmäpoikkeusasetukseen, jossa tulkitaan kunnan 25 % omistusosuuden tekevän yhtiöstä yritystukilain mielessä suuryrityksen. Maakuntaliitto esittää, että valtioneuvosto selvittää perusteet ns. ryhmäpoikkeusasetuksen statuksesta ja sen muuttamisen edellytyksistä, jotta kuntien toimitilahankkeita voidaan tukea. Toimitilahankkeet tukevat osaltaan myös pk- yritysten yhteisten toiminta- ja testausympäristöjen syntymistä.

Pohjois-Pohjanmaan liitto nostaa esiin myös yritysten vakuusarvojen alueellisen eriytymisen, mikä johtaa alueiden välisten kehittyneisyyserojen kasvuun. TEM:n EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmavalmistelun yhteydessä tehdyn rahoitusvälineselvityksessä saatiin vahvistusta ilmiölle. Ongelma on sitä suurempi, mitä kauempana kasvukeskuksista kiinteät vakuudet sijaitsevat ja jos yritys toimii palvelujen tarjoajana alueella, jolla väestö vähenee, ja jos mahdollisuudet liiketoiminnan kasvattamiseen ovat rajalliset. Kiinteistövakuudet ovat keskeisiä etenkin yrittäjäpolun alkuvaiheessa. Vakuuksien arvostusten voimakas alueellinen vaihtelu eriarvoistaa alueellisesti yrittämisen edellytyksiä. Tämä eriarvoistumiskehitys on katkaistava. Kuntien toimitilahankkeiden tukimahdollisuudet ratkaisevat osaltaan ao. ongelmaa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toivoo jatkossa sidosryhmien parempaa osallistamista yritystukiasioiden valmisteluun. Tietoa valmistelusta ei ole saatu riittävästi tukemaan EU:n alue- ja rakennepolitiikan alueellista ohjelmavalmistelua. Yritystuet ovat keskeinen rahoitusinstrumentti Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 ohjelmassa.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Pauli Harju
Maakuntajohtaja

Päivi Keisanen
Kehittämispäällikkö